

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argumento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

XXV. Hieronymo Solano, Viro Patritio, de bona Liberorum educatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

beatus manuum labore, & victu, qui naturæ
sufficit. Vivitur parvo bene, cui paternum
splendet in mensa salinum, nec leves som-
nos timor aut cupido sordidus aufert. Ag-
noverunt hoc ipsi ethnici, meliore luce non
illustrati; nos doceat ethica Christiana, fa-
cis Evangelicæ splendore irradiata. Vale, &
tua sorte contentus vive.

XXV.

HIERONYMO SOLANO,
VIRO PATRITIO

De bona Liberorum educatione.

IN memoria recenti est, vir consultissime,
quæ non ita pridem in horto tuo subur-
bano inter nos collocutio fuerit de querelis
complurium, educationem nostræ pueritiæ
accusantium: negligi disciplinam, curam,
institutionem; plus sollicitudinis geri de fun-
dis & agris, de gregibus & armentis, quàm
de liberis; malos mores à teneris unguicu-
lis imbibi, vitia inolescere, libertatem & li-
centiam nimiam permitti juventuti; idque
fieri partim oscitantia parentum, partim ig-
na

L

na

naviâ illorum, quibus cura domestica
 struendi pueros incumbit; partim præ
 exemplis, quæ in aures & oculos adolescen-
 tum incurrunt. Intellexit hoc vetus Poë-
 Juvenal. sat. 14.

*Nil dictu fœdum, visûque hac limi-
 tangat,*

Intra quæ puer est.

Et ibidem:

Maxima debetur puero reverentia; si quæ

Turpe paras, ne tu pueri cõtempseris annos

Vix enim credi potest, quàm citò pueri
 hant in fomite flammam; quàm facile
 ducantur conversatione familiari; contage-
 nunquam citiùs serpunt, quàm ex vicinis
 Juxta adagium: qui juxta claudum habi-
 tat, subclaudicare discet. Ovidius canit:

Dum spectant oculi laesos, leduntur & ipsi

Multâque corporibus transiione nocent

Plurima verò per animos contagia serpunt
 Platonis familiares ejus gibbum imitaban-
 tur; Aristotelis balbutientem amici exprime-
 bant; Alexandri Macedonum Regis ce-
 vicem inflexam, & vocis in dicendo asper-
 tatem effingebant, qui consuetudine ejus
 tebantur; maximè verò *corrumpunt mores*
bonos colloquia prava, plurimùmque habet
 momenti ad depravanda puerorum ingenia

Oratio. Dolendum sanè, in ipsis parentum
oculis impunè turpia & indecora committi.
Ingemuit huic corruptelæ jam olim Jobus,
qui cap. 21. v. 11. describens neglectum e-
ducationis: *Egrediuntur, inquit, parvuli*
eorum, & infantes eorum exultant lusuibus.
Et quibus? quorum mentio fit lib. Reg. 4.
c. 2. *Ascendit Eliseus in Bethel: cùmque a-*
scenderet per viam, pueri parvi egressi sunt
de civitate, & illudebant ei, dicentes: A-
scende calve, ascende calve. Spectabant
& audiebant parentes, & hoc ludicro dele-
ctabantur. Quid inde? *egressi sunt duode-*
si de saltu, & laceraverunt ex eis quadra-
ginta duos pueros. Hæc pœna peccati e-
tiam in parentes incumbit. Et notandum,
quòd Jobus vocat *infantes*; qui depravati e-
ducantium socordiâ, antequam rectè fari
scirent, jam malè agere didicerunt. Tan-
to nocentior est hæc filiorum ac parentum
dissolutio, quanto latius in ipsam reipublicæ
perniciem diffunditur. Videmus in ci-
vitatibus bene institutis fieri, ubi juven-
tuti probi & industrii moderatores præsent,
ubi litterarum pariter & honorum morum
studia vigent, ibi laudabiles magistratus &
cives existere; è contrario, ubi scholarum

neglectus est, ibidem Curiam quoque & T. Ape-
 plum jacere. Hinc illa Caroli V. sapi-
 tissimi & fortissimi Cæsaris ad tria PPP.
 tentio; scilicet *Pratorem, Parochum, P* Plur
ceptorum; qui si rectè officio suo funguntur, tanq
 salutem reipublicæ afferunt, eamque vel n
 tranquillitate & felicitate conservant. *tera*
 novit hoc Tullius, qui lib. 2. de offic. quon
 cet, nullum munus reipubl. afferri majus con
 meliusve posse, quàm si doceamus & erudi-
 mus juventutem, ijs præsertim moribus & o
 que temporibus, quibus ita prolapsa est, ca h
 omnibus opibus refrænanda, & coercenda. nen
 Hac institutione imprimis opus habet cess
 ma ætas, quæ maturè è gremio nutricul-
 rum avellenda, & à mollitie abducenda. Ut
 deinde paulatim durioribus assuescenda, vis
 pædagogis seu præceptoribus domestici-
 committenda. Quod Maro 4. Georg. de nar
 tulis & bobus observandum præcipit, id lo-
 gè magis in cultura filiorum curandum. qu
 in

Tu quos ad studium, atque usum formabis
agrestem,

Jam vitulos hortare, viamque insiste
mandi,

Dum faciles animi juvenum, dum mobilis
ætas.

Ape-

& Te Apertiùs alius canit :

Dum tener est gnatus, generosos instrue mores.

Plurimùm profectò refert, quid in pueritia, tanquam rasâ tabulâ inscribatur; nam hîc vel maximè verum est illud vulgatum: *Littera scripta manet.* Difficiliter eraditur, quod rudes anni perbiberunt: lanarum conchylia quis in pristinum candorem revocet? Recens testa diu & saporem retinet & odorem, quò primùm est imbuta. Græca historia memorat, Alexandrum Macedonem, orbis domitorem, in moribus & incessu Leonidis Pædagogi sui non potuisse carere vitijs, quibus adhuc parvulus fuit infectus. Ut gypsum, aut argilla, dum est uda, in quamvis imaginem facillè sequitur fingentis manum, ita rudes animi ad omnem disciplinam sunt idonei; æquè in virtutem ac vitium cerei; ut sigillum, figuram accipiunt, qualem impresseris. Malè parentibus, qui in tenellis arbusculis non attendunt ad radicem, ne à vermibus arrodatur. Et quia optima quæque ingenia corrumpuntur inscitiâ instituentium, solerter tibi providendum est de pædagogo, homine maturo, prudenti, sobrio, vitæ probatæ, nec indocto, cui filios

L 3

tuos,

tuos, adolescentulos lectissimos, committas, & quasi de manu in manum tradas; enim hæc ætas infirma viribus, invalida ingenio, immatura consilio; rationis inopie & naturæ imbecillitate facillè errare & lapsa potest; instructione est opus & disciplina. S. Hieronymus epist. 43. contra Jovinianum ait: Nisi vitia adolescentis & pueri prudentia pædagogi rexerit, omnis hujus ætatis impetus & impetus ad lasciviam properat. Verum est; non adeò prompta suppetit horum hominum copia, quibus hunc thesaurum concredas, & hunc fundum colendum credes; sed nihil non obtinet pecunia, præsertim si ad nummos etiam spes honorum accedat; si Moderator intelligat, labores remuneratum iri; si cognoscat, discipulos jam educatos, ut futuri sint dicto audientis Præceptoris observantes, institutionis capaces; si auctoritas docentis salva & incolumis conservetur; si querelæ mulierularum non audiantur; eorum officium non inturbetur; si potestas concedatur, pueros pro merito tractandi; in immorigeros advertendos si munuscula suppeditentur, ad docendum pariter, discentesque excitandos. Neque poeniteat te impensarum; quidquid hic seminare

tis jeceris, cum fœnore redibit; constituuntur equis domitores, qui eos doceant tollere gressus, in gyrum flecti, ludis equestribus assuefieri; quantò æquius formatores pueritiæ invitantur præmijs, & muneribus inducuntur ad hanc spartam, molestijs plenam, alacriter tuendam. Verissimè Plato pronuntiavit, nullum ex reliquis animalibus atrocius fieri homine atque efferatius, nisi tempestivis disciplinæ auxilijs mitigetur. Equus, inquit Ecclesiasticus, *indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps*, cap. 30. Equus dum tener est, calcaribus subigendus, lupatis infranandus, virga coercendus; secus, intractabilis evadet. Puer suæ naturæ relictus, evadet petulans, per prona vitiorum corpore & animo ruet, maleque peribit. Cùm igitur pædagogus sit, habenas moderari pueritiæ, eamque litteris, & morum honestate imbuere, seri tibi nepotes gratias habebunt, quòd progeniem tuam non neglexeris; filios Ductori & Instructori prudenti atque integro in disciplinam tradideris, qui arbusculas teneras diligenter coleret, & in noxiarum cupiditatum ramos pullulare non sineret; optima quæque rudibus tabellis inscriberet, recentia vasa bono

odore imbueret, ceræque ductili virtutis in-
 ginem imprimeret; ab inertia ad laborem
 ab incitia ad eruditionem, à naturæ pra-
 rate ad probitatem, jam primis ab animis, ni-
 minùs suaviter quàm efficaciter adduceret.
 Hæc ego fortè pluribus tibi, viro sapienter
 ingero: sed quia magna flumina parvos que-
 que rivos recipiunt, nolui deesse tuis deli-
 riis, magis officio nostræ amicitiae, quàm
 sensui meo obsecutus. Vale vir clarissimus
 & liberos tuos, quod facis, ad tuæ non mi-
 gis familiaris decus, quàm Reipublicæ orna-
 mentum educa.

XXVI.

GEORGIO RIVIO,

Adolescentum Nobilium Praefecto, ac Praeceptoris domestico Salutem.

QUò majoris est momenti, tenerioris
 aetatem ad litterarum & virtutis cultu-
 ram informare; hoc amplioris est meriti
 hanc curam in se suscipere, & Nobiles ex
 stirpe adolescentes, nobiliores efficere ex pra-
 stantia morum. Perhonestam nactus es condi-
 tionem; quanquam, ut fatear, laboriosam